

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

שאם הוא על בשרו אע"פ שאינו עוקצו עכשיו, מותר לצודו ע"מ שלא יעקצנו, משום שמצוי לבוא לידי עקיצה. ובמ"ב⁵ כתב, שיש מקילין אפילו עומד על בגדו מבפנים ולא דווקא על בשרו.

ולענין השאלה בדבורה שמסתובבת ע"ג השולחן, לפי המבואר לעיל אסור לצודה כלל, מפני שאין עקיזתה קשה כ"כ⁶. אלא א"כ ישנו במקום זה אדם שרגיש לעקיזת דבורה עד כדי שזה יכול לסכן אותו, שאז מותר להרוג את הדבורה או לצודה.

ואם נמצאים שם ילדים המפחדים מאד מהדבורה עד שאינם יושבים בשקט, נראה שמותר לצודה, על פי מה שכתב המ"ב⁷ בפרעוש העומד על גופו או בגדו מבפנים, שמותר לצודו אע"פ שעדיין אינו עוקצו⁷.

כלב שברח, האם מותר להחזירו לכלובו בשבת?
לגבי צידת "חיות בית" כתב השו"ע⁸ "חיה ועוף שברשותו מותר לצודו, והוא שלא ימרודו" וכו'. וכתב ע"ז הרמ"א "ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו, ואם צדן פטור". ופירש המ"ב⁹, שהמדובר הוא באופן שחיה ועוף אלו הורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב, וגם נוח לתופסן משום כך. ובזה כתב בשו"ע שמותר לצודן אפילו הם מחוץ לבית, והרמ"א סובר שיש בזה איסור מדרבנן.

וכל זה רק באופן הרגיל שלא מרדו, אבל אם החיה ועוף האלו מרדו, דהיינו שאין נוח לתופסן משום

דבורה המסתובבת ע"ג השולחן ומפריעה מאד לסועדים, האם מותר לצודה בשבת?

ישנו חילוק בין סוגי בעלי החיים הנושכים או עוקצים לענין צידתם בשבת¹, וכדלהלן.

בעלי חיים שעקיזתן ממתה – כגון נחש ארסי, עקרב ארסי, כלב שוטה (הנגוע בכלבת), מותר וצריך להרוג אותם או לכה"פ לצוד אותם². ואפילו אינם רודפים אחריו צריך הוא לרדוף אחריהם ולהורגם, ואם סכנה היא לו לרדוף אחריהם, או שאינו בקי בלכידתם, צריך לקרוא למומחים לדבר אפילו אם זה מצריך לעבור על איסורי שבת.

בעלי חיים שעקיזתן קשה אך אינה ממתה – כגון נחש או עקרב שאינם ארסיים, מותר לצודן אם מתכוון בזה ע"מ שלא יזיקוהו. ומותר בזה אפילו עומדים במקומם ואינם רודפים אחריו, אלא שחושש שיזיקוהו ומשום כך צד אותם.

בעלי חיים שאין עקיזתם קשה כל כך – כגון יתושים וכדו', אסור לצודם כלל, אפילו ע"מ שלא יזיקוהו. אמנם כתב השו"ע³ שפרעוש הנמצא על גופו ועוקצו, ואינו יכול לנערו ממנו כגון שהוא תחת בגדיו, מותר לצודו ולהשליכו (אבל לא להורגו), ואפילו ליטלו בידו מותר, ואע"פ שיש באופן זה אף איסור מוקצה, התירו חז"ל צידה דרבנן (שהרי אין במינו ניצוד) ומוקצה במקום צער. וכתב בשעה"צ⁴,

¹ עיין שו"ע סימן שט"ז סעיף ז' ט', ומ"ב ס"ק כ"ז ל"ו ל"ז ועוד.

² וצריך לזה שיקול דעת גדול שודאי נגמר בזה הסכנה, כיון שבהרבה מקרים אף אם צד אותם עדיין יש חשש סכנה, שהרי צריך לשמור שלא יתקרבו אליהם וכדו', ובדבר פיקוח נפש עדיף שלא להתחכם.

³ שם סעיף ט'.

⁴ ס"ק ס"ג.

⁵ ס"ק ל"ז.

⁶ והעצה להבריחה ממנו ע"י איזה אופן כגון כפית דבש וכדו'.

⁷ דין זה לא עלה בידי להראותו להגר"מ שטרנבוך שליט"א.

⁸ סימן שט"ז סעיף"ב.

⁹ ס"ק נ"ג.

שהם בורחים ממנו, אסור לצודן¹⁰. ובזה ישנו חילוק, שאם החיה ועוף מרדו באופן כזה שאף לא יחזרו לביתו בערב, אסור לצודן מן התורה. אבל אם יחזרו לביתו בערב אלא שמרדו רק לעת עתה, איסור צידתן הוא מדרבנן¹¹.

אמנם, גם לפי הרמ"א האוסר לצוד חיה ועוף שברשותו, היינו רק כל זמן שצריך מעשה מסויים ע"מ לצוד אותו, אלא ש"ס"ס הוא אינו מורד וע"כ נוח לתופסו, אבל אם דרכו של אותו עוף שאינו נשמט מן היד כלל, כמו שיש מן התרנגולות שמיד כשרוצים לתפוסה היא יושבת וא"צ לרדוף אחריה כלל, מותר לכ"ע לצוד אותו, ואין בזה איסור כלל¹². וה"ה לחיה המכירה היטיב את בעליה ונשמעת להם מיד לכל מה שירצו.

וצריך לדעת, שכל זה מענין איסור צידה, אבל אסור לתפוס את הבעל חי בידו כלל משום איסור מוקצה, והיתר הצידה תיעשה רק ע"י שרודף אחריהם עד שנכנסים לכלובם וכדו¹³.

האם מותר לפתוח ולסגור את דלת הכלוב של התוכי וכדו' בשבת?

התוכי בכלובו הרי הוא ניצוד, משום שהכלוב קטן שיכול לתפוסו בשחיה אחת. וכשפתח את הדלת של הכלוב נעשה עכשיו באפשרות התוכי לברוח, ואם כן כשסוגר שוב את הדלת הוא צד את התוכי בתוך הכלוב, ואסור הדבר משום איסור צידה¹⁴.

אמנם, יש אפנים בהם מותר לפתוח ולסגור את דלת הכלוב¹⁵, ובכל אופן יש לעשות שאלת רב כיצד לעשות זאת בצורה נכונה ומותרת.

כללים באיסור עשיית אהל בשבת

א. עשיית אהל בשבת אסורה משום מלאכת בונה, וסתירת אהל בשבת אסורה משום מלאכת סותר. וישנו חילוק בין סוגי האהלים, שעשיית אהל קבע אסור מן התורה, וחז"ל גזרו אף על עשיית אהל

עראי אטו אהל קבע, דהיינו שלא יבוא לעשות אהל קבע¹⁶.

ב. מהו אהל קבע? כל שעושה את האהל ודעתו בזה שישאר שם כמה ימים¹⁷. ומהו אהל עראי? כל שעושה את האהל שלא ע"מ להשאירו שם באופן קבוע אלא דעתו לפרקו לאחר זמן קצר, ואע"פ שעושה אותו בשביל להגן מפני החמה או הגשמים. או באופן שעושה אותו שלא בשביל הגנה או שימוש בחלל שתחתיו.

ג. עשיית אהל קבע האסורה מן התורה, היינו אפילו בעשיית גג בלא מחיצות, או בעשיית מחיצות בלא גג. אבל בעשיית אהל עראי שאסרו חז"ל, ישנו חילוק. שאם בא האהל בשביל להגן על החלל שתחתיו או בשביל שימוש תחתיו, אסור לעשותו אף בגג בלא מחיצות¹⁸. אבל אם בא האהל שלא בשביל החלל שתחתיו, אין איסור בעשייתו אלא אם עושה בשבת גם את המחיצות וגם את הגג¹⁹, [ובביאור הלכה²⁰ כתב, שלכתחילה טוב לחוש לדעת הרשב"א האוסר בזה אף בעשיית הגג לבד, אם לא בשעת הדחק].

ד. כל מה שאסרו חז"ל בעשיית אהל עראי, היינו דווקא עשיית האהל מתחילה, אבל תוספת עראי על אהל הקיים כבר מותרת²¹, והיינו שאם יש מקצת אהל קיים [לכל הפחות טפח, כמבואר לקמן שזהו שיעור "אהל"], מותר להוסיף על זה ולהמשיך את האהל. אלא שצריכה תוספת זו להיות באופן עראי שלא ע"מ להשאירו שם כמה ימים, אלא ע"מ לפרקו לאחר זמן קצר.

ה. איסור עשיית אהל אינו אלא באופן שיש תחתיו חלל טפח על טפח בגובה טפח²², אבל חלל פחות מזה אינו נחשב לאהל, ואין עשייתו אסורה בשבת. ויש בזה עוד פרטי דינים שיבוארו בגליונות הבאים.

¹⁶ שו"ע סימן שט"ו סעיף א', ומ"ב ס"ק א'.

¹⁷ עיין שעה"צ ס"ק ו' וס"ק י"א.

¹⁸ שו"ע שם ומ"ב ס"ק ב' וס"ק י"ז. אבל עשיית מחיצות עראי בלא גג, אינה אסורה כלל.

¹⁹ שו"ע סעיף ג' ומ"ב ס"ק י"ז.

²⁰ ד"ה מטות שלנו.

²¹ שו"ע סעיף ב'.

²² טפח: להגר"ח נאה 8 ס"מ, להחזו"א 9.6 ס"מ.

¹⁰ שם בשו"ע.

¹¹ מ"ב ס"ק נ"ו.

¹² מ"ב ס"ק נ"ז.

¹³ מ"ב ס"ק נ"ד.

¹⁴ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ז סעיף ל"ח.

¹⁵ עיין בשמירת שבת כהלכתה שם.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il